

der on-
vorden.
veertig

der de
schap,
voorko-
nde de
omver-
nuw in
gewor-
ht der
de be-
roeding
vorgat,
n door
et bin-

ningen
a eigen
omtrek
neisjes-
het op-
d geen
ij om-
noten.
uivend.
ij te
n onze
a waren
eide de
d-bange
waar-
Wie er
nummer
t: Zorg
nd van

en voor-
meisjes
ij tien-
ver dat
oudtijds:
inderen
die het
den het
n voor-
tsleven,
gen. —
ten. De
ze niet
andheid
waar-
te gerept
te harts-
de aan-
efde en
r keuze,
erborgen
heid en
nief en
tijd zijn
hebben
vroeger
stochten,
enaande
worden
d onder
kern en
hoogere
ken het
r is niet
a leeftijd
hun ja-
van kin-
r goede
wat ze

eenen-
n bewe-
was te
eerbied
ij knaap
Welnu,
als prijs

om hen
? Is dit

ipig van
de juiste
zijn ge-
smaakt.
chtelijke

weimige

acht, is

ritiek.

t boven-
an, ook
om meer

de man,
n Mozes
testaan.

n „Gere-
antie van
id, gelijk
er. Maar
anderen

Volgens het eenstemmig oordeel der Oud-Testamentici was daarbij geen sprake van het vinden van een oude (en natuurlijk allerminst Mozaische), verloren gegane wettenverzameling; integendeel het door Hilkia te voorschijn gebrachte geschrift moest in den tijd van Josia zelf ontstaan zijn en dienen als voertuig voor de denkbeelden der hervormingspartij, waarvan Hilkia misschien zelf deel uitmaakte, door welke hij echter misschien ook om den tuin geleid werd; en met behulp waarvan deze partij hare gedachten ook in de praktijk hoopte door te zetten, hetgeen haar metterdaad uitnemend gelukte. Dat geschrift kon men dan, althans wat de kern betreft, terugvinden in het vijfde boek van den Pentateuch, ons gemeenlijk onder der naam Deuteronomium bekend. En daarmede had men nu een vast punt van uitgang om het zoo ingewikkelde probleem van den oorsprong der Pentateuchale wettenverzameling op te lossen. Deuteronomium was zeer nauwkeurig gedateerd; het achttiende jaar van Josia, 622 of 621 voor Chr., moest wel ten naastenbij als het geboortjaar daarvan worden aangenomen. En vandaar uit kon men dan door vergelijking van den inhoud ook de overige wettelijke bestanddeelen zonder veel bezwaar hunne chronologische plaats aanwijzen; wat ten opzichte van Deuteronomium een voortschrijdende ontwikkeling vertoonde moest na 620, wat daarentegen achter het standpunt van Deuteronomium scheen terug te gaan moest vóór dat jaar worden geplaatst.

Zoo luidde het eenstemmig gevoelen der O. T. wetenschap. Men mocht daartegen niet inhengen, dat er toch in 2 Kon. 22 en 23 van al datgene wat de geleerden daarin lazen geen enkel woord stond; het sprak vanzelf, dat de schrijver het gebeurde naar zijn inzicht gekleurd had, wat daar stond was de werkelijke toedracht niet, die hadden de scherpzinnige vorschers van achter de regels van het officiële bericht wel weten te voorschijn te halen. Wie aan de juistheid daarvan dorst te twijfelen kon er zeker van zijn, dat hij zich den medelijdenden spot van heel de geleerde wereld op den hals haalde; daarom te twijfelen stond gelijk met van zijne reputatie als wetenschappelijk man afstand te doen.

Doch hoe is alles nu veranderd! Er is al zóó veel aan het Wellhausensche bouwwerk gerukt en gewrongen, er zijn al zóó vele steenen uit de voegen gemaakt, het vertoont al zóó gapende scheuren en de fondamenteelen zijn al op zóó bedenkelijke wijze ondergraven, dat men ook den fellen stoot tegen dezen machtigen hoekpijler lijdelijk aanziet. Martin Kegel heeft in het boekje van 127 blz., waarvan ik den titel boven dit artikel afschreef de gangbare opvatting over het wetboek van Josia aan een grondige, minutieuze kritiek onderworpen, en komt daarbij tot conclusies die letterlijk in ieder opzicht deze opvatting in het ongelijk stellen.

Prof. Warfield†

Men moge dan smalen op onze Gereformeerde wetenschap, ze toont toch zonder twijfel meer eenheid en vastheid.

Ook een man als Prof. Warfield heeft om zijn opkomen voor de Gereformeerde beginselen veel moeten verduren. Het ging in Amerika als hier; het valt den mannen der ongelooftige wetenschap steeds moeilijk de wetenschappelijke verdiensten van geloovige geleerden te waardeeren.

In „The Banner” wordt Prof. Warfield door Dr. Henry Beets herdacht. Ontbrak mij zelf de tijd tot vertalen, vriendelijke hulp nam dit van mij over.

Maar naar wij meenen werd een ernstiger verlies dan we tot nog toe meldden door ons als Calvinistisch volk in Amerika geleden door een nieuw stoffgeval: de plotselinge dood van Dr. Benjamin Breckinridge Warfield, Professor in de Leerstellige en Polemische Theologie aan het Theologisch Seminarie te Princeton, die stierf in zijn woning te Princeton. We hadden juist zijn merkwaardig artikel in de „Princeton Review” gelezen over de Oberlin Universiteit en Finney's werk in verband daarmee. En bijzonder genoten wij van wat hij in vorige nummers schreef over „Christendom van arme zondaars” en „Perfectionisme”. Dr. Warfield stond inderdaad in de voorste rijen van de verdedigers van het Calvinisme. In 1851 geboren bereikte hij den leeftijd van bijna 70 jaar, toen hij plotseling en zonder voor tekenen den 16en Februari werd getroffen. Dr. Warfield was een zeer geleerd man. Hij promoveerde in 1876 aan het Princeton Seminarie. De volgende 2 jaren bracht hij aan de Universiteit te Leipzig door. In 1878 vereerde hem de Universiteit te Utrecht met het eere-doctoraat.

Onmiddellijk na z'n promotie werd hij hoogleraar in de taal en de letterkunde van het Nieuwe Testament aan het Westersch Theologisch Seminarie te Pittsburgh. Sedert 1887 was hij professor in de Leerstellige en Polemische Theologie aan het Princeton Seminarie. Hij heeft verscheidene werken geschreven o.a. „Godelijke oorsprong van den Bijbel”, „Inleiding in de tekst-critiek van het Nieuwe Testament”, „Augustinus' anti-pelagiansche verhandelingen”, „De betekenis van de Westminster'sche Symbolen”, „De Heere der heerlijkheid”, „Calvijn als theoloog en hedendaagsch Calvinisme” en „Het Verlossingsplan”. Een merkwaardigheid bij dezen Amerikaanschen godgeleerde was, dat hij de Nederlandsche taal goed kende. In 1919 werd uitgegeven „Calvijn als Theoloog en de stand van het Calvinisme in onzen tijd”. Jammer is het, dat hij niet heeft uitgegeven een Amerikaansche dogmatiek ter vervanging van „Hodge”, dat, met al z'n groote verdiensten, nu in sommige opzichten verouderd is. Dr. Warfield zou juist de man daarvoor geweest zijn, zijn uitgave in 1897 van „Het recht van Systematische Theologie, zoowel als het reeds vermelde

boek „De betekenis van de Westminster'sche Symbolen”, en zijn talloze artikelen in de „Princeton Review” toonden, dat hij buitengewoon geschikt was ons een standaardwerk van systematische Theologie te geven. Het is inderdaad zeer jammer, dat beiden Dr. Kuypers in Holland en Dr. Warfield in Amerika ons op dit gebied niets hebben gegeven, wat we zeer hoog zouden hebben geschat. Aan Dr. Bavinck alleen de oer van een zeer fijn standaardwerk over dogmatiek te hebben geschreven. En gelijken tred houdend met de ontwikkeling van de theologische wetenschap, heeft hij altoos trouw getuigd voor onze Calvinistische opvatting van Gods Openbaring.

En tegenover het min of meer hooghartig schrijven van „The Continent” over prof. Warfield, merkt Dr. Beets op:

Wij beschouwen het inderdaad als Dr. Warfield's „eet en roem, dat hij halsstarrig en standvastig de theologie van Calvijn aanhing”. Waar hij „zich natuurlijk in strijd bevond met de voornaamste theologische gedachten van zijn tijd, zelfs in zijn eigen kerk”, daar is het des te erger voor hen, die wel openlijk de Westminster'sche belijdenis gelooven, maar niet getrouw vasthouden aan de eigenlijke leerstellingen ervan. Als het waar is, wat de „Continent” beweert, dat Dr. Warfield „bijna zou kunnen beschouwd worden als de eenige radicale Calvinist van zijn tijd”, des te erger voor het tegenwoordige geslacht in ons land. We vreezen evenwel, dat er een voornamelijkheid is in deze laatste uitspraak. Radicale Calvinisten zijn tegenwoordig in Amerika niet erg talrijk en we mogen wel bidden, dat God mannen opwekt, die in staat zijn de plaats in te nemen van de gevallen vandelers, wier namen we noemden. Maar Gode zij dank, zelfs, ofschoon Calvinisten mogen sterven, is toch het Calvinisme onsterfelijk. HEPP.

BOEKBESPREKING.

„Refaja”, Christelijk Maandblad voor Ziekverpleging.

J. H. van Lankhuizen — Zeist.

Dit maandblad geeft meer dan men zou verwachten. Het Maandnummer bevat: Tijdelijke dingen door prof. H. Visscher; Iets over den invloed van lichaamslijden op den menschelijken geest II door H.; Appendicitis door Q. N.; Röntgenstralen door Q. N.; Het temperament en de leeftijden door prof. Visscher. Voorts: Mededeelingen enz.

„Blaas de Bazuin” door W. C. F. Scheps. Firma Scheps en Co. — Den Haag—Gouda—Zwolle.

Een krachtig woord tegen een ernstig gevaar.

HEPP.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN.

Geachte Redactie.

Mag ik een enkel woord naar aanleiding van uw artikel: „Jonge” stem. Ik heb getracht ook deze stem te begrijpen en te waardeeren. Ik houd van frische kritiek en ook voor ons kerkelijk leven is kritiek gezond, daar ze behoedt voor versteening. Ik twijfel geenszins aan de goede bedoeling van de brieven, maar toch lijkt mij haar kritiek niet overal even bezonnen. Zij zal het zeker met mij eens zijn, dat de Kerk is een instelling Gods en ook de wijze waarop zij zich moet openbaren ons in Gods Woord is beschreven. Haar is allereerst het Woord Gods te betrouwen. Waar zij dit Woord laat schijnen is zij een licht op den kandelelaar, een stad op den berg. Harer is verder de bediening der sacramenten en de handhaving der tucht. Dit zijn de genademiddelen waardoor ons geestelijk leven wordt gevoed en versterkt. Daar is toch elk goed gereformeerd mensch van overtuigd. Nu wil ik volstrekt niet ontkennen de geestelijk opvoedende kracht, die er van conferenties, retraites en bijbelstudiekringen kan uitgaan. Doch waar de Kerk reeds tekort schiet in de taak welke haar van Godswegen is opgedragen, ik denk aan onze groote steden met het veel te gering aantal predikanten en kerkgebouwen, het slechte catechisatiebezoek, den geringen zendingsijver enz., zoude zij dan moe beginnen met een uitbouw van haar geestelijke sfeer, die door Gods Woord niet geboden is? Mijn hoofdbezwaar is niet alleen, dat slechts weinig beter gesitueerden tijd en geld zouden kunnen vinden daarvan gebruik te maken en de massa van deze zegeningen zou verstoken blijven, maar wat in het bijzonder de retraites betreft, daarover zullen wij Gereformeerden het niet allen eens zijn sinds Prof. Bavinck in zijn boek „De opvoeding der rijpere jeugd” op blz. 111 en 112 zijn afkeurend oordeel daarover heeft uitgesproken. En wat haar oordeel over het catechetisch onderwijs betreft, hoe goed bedoeld, het lijkt mij toch wat al te gewaagd de kinderen der gemeente aan leeken-onderwijzers toe te vertrouwen en de catechisatieuren te verplaatsen naar een week-end of zomerkamp. Deze zucht naar het nieuwe sleeft eigenaardig af bij de kritiek op de prediking in onze Kerken. Is deze prediking waardig zoo slecht als de schrijfter ons het wil doen gelooven, zóó, dat haar het predicaat onvolgende moet worden opgedrukt? Zeker, ik geef gaarne toe, dat er in onze prediking een gang naar het dogmatisme is, dat er hier en daar predikanten zijn, die aan een tekst de ganse heilsleer ophangen, maar is het zoo onbegrijpelijk waar de schatten der Geref. geloofsleer, verdonkerd onder het stof der tijden, weer aan het bewustzijn van ons Christenvolk zijn teruggebracht, dat een groote voorliefde voor het leerstellige hiervan het gevolg was? Mag nu reactie tegen dit leerstellig tijdperk voeren tot een onbillijk oordeel over

onze hedendaagsche prediking? De kunst van prediken is zeer moeilijk, de kritiek blijft makkelijk.

En wat onzen eredienst aangaat, dat ook hierin veel verbeterd kan worden, wie zal dit niet toestemmen? Om te beginnen, onze kerkgebouwen! Waren al onze kerken cathedrales als de Dom te Keulen, wat zou reeds daarvan een eerbied en wijding uitgaan. En zongen dan onze mannen als Orelia en waren onze vrouwen begaafd als mevr. Noordewier, welk een genot zou het zijn zulk een dienst bij te wonen. Zoolang wij in deze onvolmaakte wereld wonen zullen wij 't met minder moeten doen. Achter veel wat onschoon en leelijk is binnen onze kerkmuren moeten wij ook het geestelijk schoon weten te ontdekken. Het hoogst vinden wij dit schoon vertolkt aan den Avondmaalsdisch, als Christus, de Godelijke Gastheer, al die geestelijk armen, kreupelen, blinden aan Zijne tafel noot. Zich niet te hoog en te heilig acht hunner één genaamd te worden, dan begint er voor ons oog een schoonheid van Godelijke liefde te leven voor welks bezit we alle aardsche schoonheid prijsgeven. Ook hier geldt het woord: gij ziet uwe roeping broeders, niet vele rijken, niet vele edelen, maar het arme, het onedele, het verachte der wereld heeft God uitverkoren!

Er moet ook in ons iets zijn van den geest van Mozes om de schoonheid, rijkdom en eer van Egypte te verachten. Dit kan ons met veel verzoenen, dat anders af moet stooten.

Met dank voor de plaatsing.

Uw dnr,

J. P. J. GERRITSE.

[Juist, broeder Gerritse, ge zegt het goed: „De Kerk is een instelling Gods, en ook de wijze waarop zij zich moet openbaren is ons in Gods Woord beschreven.”

Begin nu eens, vóór gij groote stukken „inzendt”, dit op uzelf toe te passen. Hond u aan wat in Gods Woord is beschreven. Mozes, die den rijkdom van Egypte verachtte, heeft de mooiste kunstschaten uit Egypte meegenomen, om daarvan later den kunsten tabernakel te bouwen.

En de „niet vele rijken en niet vele edelen” worden door Paulus vermaant niet alleen te eten en te drinken, maar ook te werken tot eere van God.

Met uw methode van Schriftuitlegging werpt ge niet alleen de christelijke kunst, maar ook de christelijke wetenschap omver, héél onze christelijke actie!

O, die arme bijbel, waaruit men tekstjes plukt om eigen kleinheid en traagheid te vergoelijken. B. W.]

CORRESPONDENTIE.

De copy voor dit nummer van Dr. B. Wielenga, volgens diens telefonische mededeeling reeds Zaterdag verzonden, kwam nog niet in ons bezit en is dus waarschijnlijk op de post verloren geraakt.

De Uitgevers.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Drietal te:

t Zand, G. H. Dijkstra te Lioessens; H. Lanning te Nieuw-Weerdinge en S. van Leeuwen te Houwerzijl.

Tweetal te:

Driebergen, J. J. Berends te Maasland en W. Breukelaar te Zaandam.

Eeroepen te:

Abdel, H. R. Pel, cand. te Schraard.
Apeldoorn, D. B. Hagenbeek te Vlaardingen.
Berkel en Rodenris, W. H. den Houting te Giessen-Nieuwkerk.
Delft, J. L. v. d. Wolf te Haastrecht.
Gehemuden, Dr. D. K. Wielenga Gz., cand. te Rotterdam.
s-Gravenmoer, Dr. D. K. Wielenga Gz., cand. te Rotterdam.
Hasselt, Chr. Bruina te Winschoten.
Lopik, J. E. Westerhuis te OudLoosdrecht.
Oostburg, G. Laarmah, cand. te Den Haag.
Ronsburg, H. Z. de Milt te Spijkenisse.
Siddeluren, H. Lanning te Nieuw-Weerdinge.
Soerabaja, G. R. Kuiper te Haarlem.
Zalk, Dr. D. K. Wielenga Gz., cand. te Rotterdam.
Zegwaart, G. Laarmah, cand. te Den Haag.

Aangenomen naar:

Kamperland, P. J. van den Ende te Westkapelle.
Wolvega, T. J. Petersen te Anjum.

Bedacht voor:

Blokzijl, B. J. Aalberts te Wormerveer.
Brunkelen, W. H. Oosten te Scheveningen.
Frabeker, J. A. Tazelaar te Haarlemmermeer.
Oosterend, T. J. G. Feenstra te Dirksborn.
Vroomshoop, G. H. Dijkstra te Lioessens.

Afscheid van:

Gramsbergen, J. W. Siertsema, Tekst Ex. 14:15.
Leimuiden, D. Drenth, Tekst Ps. 48:15.

Intrede te:

Stadskanaal, P. Bos, Tekst Openb. 6:2.
St. Jacobi-Parochie, A. J. Bouma, Tekst 1 Cor. 15:1-2.
Varasseveld, J. Ubels, Tekst Gal. 6:14.
Winsum, J. H. Kuiper, Tekst Hab. 3:2b.
Zwijndrecht, A. Rolloos, Tekst Markus 4:20-29.

Kerkbouw. Het nieuwe kerkgebouw te Zwartemeer in Drenthe; ook de nieuwe kerkgebouwen te Boetsterwaag en Uilwijk-Waardhuizen en het vergrootte kerkgebouw te Hendrik-Ido-Ambacht zijn in gebruik genomen.

Onderlingen-Conferentie. Te Goes zal d.v. 29 April de Zeeuwache Onderlingen-Conferentie worden gehouden. Dr. J. Brinkman van Vlissingen hoopt te refereren over: „De herderlijke verzorging der Gemeente in het huisbezoek”. Dr. J. H. Telkamp van Middelburg hoopt te refereren over een nader bekend te maken onderwerp.

BRUSSEL. De Evangelisatiearbeid der Geref. Kerk van Brussel wordt rijklijk door God gezegend. Er worden nu geregeld door Dr. A. Lauwers aldaar vier samenkomsten per week in 't Evangelisatiegebouw gehouden, waarvan twee voor volwassenen en twee voor kinderen. Deze samenkomsten worden goed bezocht. Bij de samenkomsten voor volwassenen is het lokaal geheel vol. Het gebouw wordt schier te klein! Telkens worden nog nieuwe toehoorders opgemerkt. Dr. A. Lauwers treedt tegenwoordig bovendien veelal des